

„Múltba tekintő - jövőbe mutató”: Ünnepi kiadványok az Akadémián

2.3.2026 - | Magyar Tudományos Akadémia

Egyedülálló tudomány- és intézménytörténeti kiadványokat mutattak be az MTA200 rendezvénysorozat részeként az Akadémia székházában. „A Magyar Tudományos Akadémia képes története: 1825-2025” és „Az élő Akadémia kétszáz éve: A nyelvtudomány és az MTA” című könyvek az Akadémia alapításának 200. évfordulója alkalmából készültek a művelt nagyközönségnek. Mindkét könyv új fénytörésből világít rá a 200 éves intézmény működésének szellemi súlypontjaira, az Akadémia nemzetünket formáló szerepére. A kiadványoknak nemcsak tartalmuk gazdag, hanem esztétikai megjelenésük is ünnepien igényes. A könyvek és a könyvbemutatón készült videófelvétel cikkünkéből elérhetők.

„Nem öncélúan tekintünk a múltba. Támpontokra van szükségünk a jelen értelmezéséhez, és azoknak az irányoknak a megtalálásához is, amelyek a jövőbe mutatnak. Az Akadémia tudomány- és intézménytörténetét áttekintő ünnepi kiadványoknak kivétel nélkül mind van ilyen perspektívájuk”

- mondta Kecskeméti Gábor akadémikus, Az Akadémia és Könyvtára 200 éves Évfordulójának Megünneplését Előkészítő Elnökségi Bizottság elnöke annak a könyvbemutató-sorozatnak az idei első eseményén, amelyen az MTA200-hoz kapcsolódó ünnepi kiadványokat hozzák közelebb a nagyközönséghez a kötetek szerzői és szerkesztői. 2026. február 18-án az Akadémia székházában a sorozat két új darabját, *A Magyar Tudományos Akadémia képes története: 1825-2025* és *Az élő Akadémia kétszáz éve: A nyelvtudomány és az MTA* című köteteket mutatták be.

A Magyar Tudományos Akadémia képes története: 1825-2025

„Az Akadémiának ma is szüksége van arra, hogy társadalmilag mélyen beágyazott legyen” - mondta Kecskeméti Gábor a kettős könyvbemutató első részében, *A Magyar Tudományos Akadémia képes története: 1825-2025* című könyv bemutatását felvezető köszöntőjében.

Az impozáns, gazdag képanyaggal illusztrált, magyar és angol nyelven is megjelent könyv „fel tudja mutatni az intézmény működésének szellemi súlypontjait”.

Rávilágít arra, hogy az Akadémia története a mi történetünk: gyökerei mélyebbre nyúlnak kétszáz évnél, és az intézmény munkája sok szállal alakította és alakítja ma is a nemzet történetének szövedékét.

Az, hogy ez a képes történet megszülethetett, elsősorban a két kiváló szerzőnek, Hay Dianának és Szögi Lászlónak köszönhető.

„Amikor ezt a felkérést megkaptam, tudtam, hogy részben könnyű feladat előtt állok, részben pedig igen nehéz előtt”

- fogalmazta meg Szögi László a könyv megírásának kihívásairól. Forrásanyag bőven rendelkezésére állt a szerzőpárosnak, hiszen az Akadémia történetéről az elmúlt két évszázadban sok cikk, tanulmány, sőt monográfia is megjelent - természetesen korszakonként változó felfogásban és stílusban. Ennek a könyvnek azonban nem az volt a célja, hogy a szerzők részletes Akadémia-történetet írjanak, hanem hogy e történet szellemi súlypontjaira fókuszálva a szélesebb közönséghez is közel hozzák, új információkkal és színes forrásanyaggal szemléltessék az Akadémia első kétszáz

évét.

Szögi László a könyvben „az első száz évvel”, az alapítás előzményeitől az 1918-ig tartó időszakkal foglalkozott. Kötetbemutató előadásában kiemelte, hogy

az Akadémia 1825-ben nem a semmiből jött létre:

születése tulajdonképpen a reneszánsz idejéig, Vitéz János koráig vezethető vissza, majd többek között Bod Péter, Bessenyei György, Révai Miklós, Aranka György, Fejér György szellemi kezdeményezésein át jutottunk el az alapításig. Felhívta a figyelmet arra is, hogy mivel az Akadémia kezdete és a magyar sajtó kezdete a magyar kultúrtörténet azonos időszakára esett, a korabeli sajtó szemüvegén át szemlélve izgalmas fénytörésben láthatjuk meg az Akadémia történetét is. Rávilágított arra is, hogy

az alapítás korszakából származó relikviák, tárgyi emlékek

- mint például az Akadémia első pecsétnyomója, Vörösmarty serlege vagy az a különleges szavazóláda, amelybe az akadémikusoknak be kellett dugni a kezüket, hogy más ne láthassa, hogyan szavaznak -

az intézmény izgalmas tárgyi örökségét képezik.

Hangsúlyozta, hogy a levéltári anyagok között az Akadémia hazai és nemzetközi tekintélyét alátámasztó olyan unikális dolgok is találhatók, mint Kőrösi Csoma Sándor Kalkuttából írt, latin nyelvű levele (1835), Friedrich Wilhelm Schelling köszönőlevele (1835), Michael Faraday (1859) vagy Robert Bunsen (1859) levelei.

A korszak elismert, nemzetközi nagyjai megtiszteltetésnek vették, hogy az Akadémia tiszteleti tagjai lehetnek.

De rávilágított a könyv arra is, hogy megközelíthető az Akadémia szellemiségének története a meghatározó akadémikusok tiszteletére kiadott emlékérmek történetén át, és a képes történet segítségével összehasonlíthatjuk az Akadémia székházáról és székházában készült korabeli fényképeket az épület mai arcával. Végül Szögi László elmondta, hogy az Akadémia történetében fontos korszakhatárt jelent 1918 decembere, amikor az Akadémia Elnöksége felhívást intézett a világ akadémiaihoz a magyarság védelmében. A segélykiáltás visszhangtalan maradt, 1919-ben pedig traumatikus változások kezdődtek a nemzet és az intézmény történetében is.

Hay Diana előadásában az Akadémia „második száz évének” történetéből ragadott ki egy-egy pillanatot és személyt. Szó esett az 1920-ban megválasztott főtitkárról, Balogh Jenőről, aki munkájáért lényegében nem fogadott el fizetést, jelmondata pedig ez volt:

„Mindent az Akadémiáért, semmit az Akadémiától.”

Hay Diana beszélt arról is, hogy 1927-ben a Vörösmarty-hagyaték, 1928-ban pedig a Vigyázó-hagyaték került adományként az Akadémiához. Kitekintett arra, hogy miért „patkós” az ún. „patkós szoba”, ahol Bartók Béla és Kodály Zoltán dolgozott a népzenei gyűjtemény rendezésén, és megemlégett olyan érdekességeket is, mint hogy az Akadémián megtalálható Korányi Sándor komódja vagy Gábor Dénes gyerekkori rajzai.

A 20. század tragédiái az Akadémia történetében is megkerülhetetlenek.

Az intézmény működésének vörösteror általi, 1919-es felfüggesztése, a fehérterror idejének

kizárásai, a székház épületének sérülései a második világháború idején, valamint az addigi akadémikusok szakmai, emberi méltóságán esett sérülések az 1945 és 1949 között zajló jogfosztások során mind ide tartoznak.

Ám a 20. század történetének részei az e sebek gyógyulásáért tett kezdeményezések is,

elsősorban a megaláztatásokat szenvedett tudósok rehabilitálása 1989-ben, aminek egyik meghatározó levéltári dokumentuma Wolsky Sándor, rehabilitált akadémikus 1989. augusztus 31-én kelt levele: „Hálás vagyok azoknak, akik szavazatukkal egyhangúan úgy döntöttek, hogy

a korábbi intézkedésekkel okozott sérelmek jóvátételét erkölcsi kötelességnek tartják.

Ez az elhatározás nemcsak nekem hozott személyes nagy örömet – sajnos az érintettek nagy többsége már nem érte meg ezt –, hanem az Akadémia tudományos és erkölcsi státusát is nagymértékben növelte...”

Végül, de nem utolsósorban Hay Diana felhívta a figyelmet arra, hogy a könyvben az elmúlt 35 év, a közelmúlt kiemelt pillanatainak képei

is megtalálhatók: amikor 1990-ben Antall József miniszterelnök Kosáry Domokos elnökké választása után a közgyűlésre látogatott; amikor 1991-ben Szent II. János Pál pápa találkozott a magyar értelmiséggel; vagy amikor 1993-ban II. Erzsébet tett látogatást az Akadémián. Ezeken túl pedig a könyv olyan programokra, kezdeményezésekre is kitér, amelyek a kétszáz éves, élő Akadémia mai életét jelentik: ilyen többek között a Magyar Tudomány Ünnepe, a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj, a Lendület Program, a Középiskolai MTA Alumni Program vagy a sopronpusztai Akadémiai Emlékerdő.

A szerzők előadásai után Kecskeméti Gábor így összegezte a könyv jelentőségét: Hay Diana és Szögi László munkája nyomán

„nemcsak a történészszakma, hanem a művelt nagyközönség tájékozódására is alkalmas, alap kutatás értékű kézikönyv áll a rendelkezésünkre”.

A Magyar Tudományos Akadémia képes története: 1825-2025 című könyv a címre kattintva, az MTA KIK Repozitóriumában érhető el.

Az élő Akadémia kétszáz éve: A nyelvtudomány és az MTA

„1830-ban az Akadémia működésének tényleges megkezdése akkor és ott elsősorban a humán tudományok számára jelentett hatalmas lendületet. Az Akadémia által felvállalt legkorábbi tudományterület bizonyosan a nyelvtudomány volt. A nyelvtudomány területén a MTA kezdettől fogva erős. Olyannyira erős, hogy azoknak a nyelvi kodifikáló, nyelvszabályozó és nyelvfejlesztő,

nyelvgazdagító műveleteknek, amelyek a magyar irodalmi köznyelvet megteremtették, a hivatalos magyar írásbeliséget előrevitték, és a mai magyar államnyelv kezdeményezői és kiteljesítői voltak, a döntő többségét a Magyar Tudományos Akadémián hajtották végre”

– mondta Kecskeméti Gábor az ünnepi könyvbemutató második felvonásának bevezetőjében, *Az élő Akadémia kétszáz éve: A nyelvtudomány és az MTA* című könyvet méltatva.

Hogy az Akadémia eredeti hivatása ma is élő, bizonyítja, hogy az MTA 2022-ben indult nemzeti stratégiai programjai között szerepel a Tudomány a Magyar Nyelvért Nemzeti Program is. „A teljes

Kárpát-medencei magyarság nyelvi összehangolását – hogy minden tudományról magyar nyelven tanulhassanak a magyar anyanyelvű emberek, és hogy ezekről egymást megértve képesek legyenek kommunikálni – az MTA fogja össze” – hangsúlyozta Kecskeméti Gábor.

Mindezek miatt magától értetődő volt, hogy

a 200. évfordulóhoz kapcsolódva olyan ünnepi kiadvány is készüljön, amely a magyar nyelvért tett akadémiai küzdelmek, intézmények és a magyar nyelv kimunkálásában elért eredmények történetét foglalja össze.

A kiadvány elkészítését Tolcsvai Nagy Gábor nyelvész, akadémikus vállalta.

A könyv 1000 oldalon 34 tanulmány együttese, 30 szerző és 12 lektor dolgozott rajta.

„E könyv nem adatokból áll. A szerzők megpróbálták értelmezni azt, amit az elődök tettek”

– mondta előadásában Tolcsvai Nagy Gábor. „Milyen módszerekkel, elméletekkel készültek a magyar nyelv tudományos leírásai? Melyek azok a munkák, amelyeket megvizsgáltunk, és hogyan viszonyulnak ezek ahhoz, hogy a magyar nyelvet hogyan lehet kiművelni? Leírás és kodifikáció viszonya érdekelt bennünket” – ismertette a kötetben dolgozó nyelvészek alapkérdéseit és szakmai iránytűjét az impozáns könyv szerkesztője.

A többévi munkával, kutatócsoport jellegű együttműködéssel született könyv több mint tanulmánykötet. A belőle feltárolt összképet ezekkel a szavakkal írta le Tolcsvai Nagy Gábor: „A Magyar Tudományos Akadémia a 18. század második felétől meginduló modernizációs folyamat egyik legfontosabb tényezője és aktív közreműködője. Ezért

az Akadémia tevékenységében a magyar nyelv gondozása és kiművelése túlmutat a közvetlen nyelvi célon:

egyértelműen a műveltség, a magaskultúra alakítására, végső soron a nyelven túl a magyar nyelvközösség nyelvi és tágabb kulturális, gazdasági teljesítményére, modernizációs versenyképességére, azok autentikussá tételére irányul. A magyar nyelv fennmaradásának – a nyelv vonzereje, anyanyelvi beszélői közösségének életben tartása mellett – a nyelv összetett, korszerű és mindenkor kommunikációs és innovatív igényeknek való megfelelés is feltétele. Az Akadémia betöltötte ezt a feladatát. Betölti ma is.

Magyar nyelven az elmúlt kétszáz évben minden tekintetben, a legkülönbözőbb kommunikációs formákban, autentikusan mindent ki lehet fejezni, mindent el tudunk mondani.

Ezt nem lehet minden nyelvről elmondani. A könyv címének második szava – *Az élő Akadémia kétszáz éve* – arra utal, hogy a munkák most is folynak.

Amit az elődök tettek, most is ugyanazt tesszük.”

Az élő Akadémia kétszáz éve: A nyelvtudomány és az MTA című könyv a címre kattintva, az MTA KIK Repozitóriumában érhető el.

„Nem lehet arról hallgatni, hogy milyen nagyszerű dolog egy megbízható, minőségi könyvkiadói partnert tudni a hátunk mögött” – zárta a rendezvényt Az Akadémia és Könyvtára 200 éves Évfordulójának Megünneplését Előkészítő Elnökségi Bizottság elnöke. Kecskeméti Gábor

hangsúlyozta: „Az ELTE Humán Tudományok Kutatóközpont kiadványkészítő csoportja valójában egy könyvkiadó műhely, amelyet ma már a legrangosabb magyarországi bölcsészettudományi könyvkiadók között tartunk számon könyveik minősége, igényessége, funkcionalitás és esztétika összhangjának megvalósulása révén. Az MTA200-kötetek egységes dizájn szerint készülnek náluk.”

Nemcsak a könyvek tartalma ünnepi és különleges, hanem esztétikai megjelenésük, tördelésük, vizuális és tipográfiai gazdagságuk is.

Az MTA200 keretében megjelenő ünnepi kiadványsorozat korábban bemutatott könyvei:

A Magyar Tudományos Akadémia elnökei és főtitkárai

(szerk. Szilágyi Adrienn, Magyar Tudományos Akadémia. Budapest: HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2024)

A Magyar Tudományos Akadémia mecénásai

(szerk. Klement Judit, Magyar Tudományos Akadémia. Budapest: HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2024)

A 2026. február 18-i könyvbemutató résztvevői az esemény után kurátori tárlatvezetéssel megtekinthették a **200 év kincsei - Kiállítások a Magyar Tudományos Akadémián** című kiállításegyüttest.

Az MTA Könyvtár és Információs Központ és az MTA Művészeti Gyűjtemény kiállítása **2026. december 13-ig** látogatható.

Regisztráció és további információ: kiallitasok.mta.hu.

https://mta.hu/mta_hirei/multba-tekinto-jovobe-mutato-unnepi-kiadvanyok-az-akademian-115154